

כל אשר יעבור באש תעבירו באש

(1) ספר במדבר פרק לא

ויאמר אלעזר הכהן אל אנשי הצבא הבאים למלחמה זאת חקת התורה אשר צוה ידוד את משה:

(כב) אך את הזהב ואת הכסף את הנחשת את הברזל את הבדיל ואת העפרת:

(כג) כל דבר אשר יבא באש תעבירו באש וטהר אך במי נדה יתחטא וכל אשר לא יבא באש תעבירו במים:

(18) תנא דבי אליהו רבה פרק יח

ד"א שפכי כמים לבך מה מים הללו מקוה טהרה הן לישראל ולכל אשר נברא בעולם שנאמר כל דבר אשר יבא באש וגו' וכל אשר לא יבא באש תעבירו במים כך ד"ת מקוה טהרה היא לישראל בכל מקומות מושבותם. בא וראה כמה גדולה כחה של התורה שמטהרת את פושעי ישראל בזמן שעושין תשובה אפילו מע"ז שבידם שנאמר (יחזקאל לו) וזרקתי עליכם מים טהורים וטהרתם מכל טמאותיכם ומכל גלוליתכם וגו' ואין מים אלא תורה שנאמר הוי כל צמא לכו למים וגו' (ישעיה נה) ואין טהרה אלא ד"ת שנאמר אמרות ה' אמרות טהורות וגו' מזוקק שבעתים (תהלים יב)

(21) ילקוט שמעוני ישעיהו - פרק מ - רמז תמד

מי מדד בשעלו מים. א"ל ההוא מינאה לר' אבהו אלהיכם כהן הוא שנאמר ויקחו לי תרומה כי קבריה למשה במאי קא טביל וכי תימא במיא והא כתיב מי מדד בשעלו מים, א"ל בנורא קא טביל שנאמר הנה ה' באש יבא, ומי סלקא טבילותא, א"ל אין דכתיב כל דבר אשר יבר באש תעבירו באש וטהר. כשנשתברו הלוחות נגזרה גזירה על ישראל שילמדו תורה מתוך צער ומתוך הטלטול ומתוך הטרור ומתוך הדוחק ומתוך שאין להם מזונות, ובשביל ואתו הצער שמצטערין עתיד הקב"ה לשלם להם שכרן לימות המשיח כפול ומכופל.

(45-46) ספר ליקוטי מוהר"ן - מהדורא קמא סימן ד

[ו] וזה בחינת החזרת המלכות לשרשה, כי שרש המלכות הוא אש, כמו שאמרו חכמינו, זכרונם לברכה (סנהדרין קא): 'למה טעה נבט? שראה שיצא אש מאמתו'; והתורה נקראת אש, שמשם המלכות, כמו שכתוב (ירמיהו כ"ג): 'הלוא כה דברי פאש', וכתוב (משלי ח): 'בי מלכים ימלכו'. ועקר התורה הם התלמידים חכמים, כמו שאמרו חכמינו, זכרונם לברכה (מכות כב): 'כמה טפשיאי דקימא מקמי ספר - תורה, ולא קימא מקמי צורבא מדרבנן':

וזהו (במדבר ל"א): 'כל דבר אשר יבא באש תעבירו באש'. 'דבר' זה בחינת מלכות, שנמשך בתוך הטמאה בתוך חמימות היצר, כמו (קדושין פא): 'נורא בי עמרם'. 'תעבירו באש' תקונו על - ידי אש, הינו ודוי דברים לפני תלמיד חכם כנ"ל:

וזה לשון עברה, שהצרוף של עברה עובר בתוך עצמותיו, מעבר אל עבר. ומצוה לשון התחברות, כשעושה חבילות חבילות של מצוות, (ויקרא - רבה כא): אזי נתחברו שברי עצמותיו, כמו שכתוב (תהלים ל"ד): 'שומר כל עצמותיו':

עוד ידוע תדע כמה גדולה מעלת עסק התורה, שגם אם חטא האדם מאד ובא לעשות תשובה, כבר האריכו בזה הראשונים עד כמה וכמה סגופים קשים ומרים ותעניות עד אין מספר היה האדם צריך לזה, ובמה יתרצה עבד לאדונו, אבל אם הוא תלמיד חכם ועוסק בתורה הרבה, דבר זה מועיל יותר מכמה תעניות וסגופים, שהתורה נמשלה לנחלים (ברכות טז, א) שהם מעלים את האדם מטמאה לטהרה, וכן מצינו בספרי פרשת האזינו על פסוק, יערוף כמטר לקחי (דברים לב, ב), וזה לשונו, אין לקחי אלא דברי תורה, שנאמר, כי לקח טוב נתתי לכם כו' (משלי ד, ב), ואומר, קחו מוסרי ואל כסף (שם ח, י), ואין מוסר אלא דברי תורה, שנאמר, שמע בני מוסר אביך כו' (שם א, ח), ואומר, קחו עמכם דברים ושובו אל ה' (הושע יד, ג), ואין דברים אלא דברי תורה, שנאמר את הדברים האלה דבר ה' אל כל קהלכם (דברים ה, יט), וכן אמרו חכמינו ז"ל, אם נכשל אדם בעברה ונתחייב מיתה בידי שמים מה יעשה ויחיה, אם היה רגיל לקרות דף אחד יקרא שני דפים, אם היה למוד לשנות פרק אחד ישנה שני פרקים כו', ועל ענין זה רמז הכתוב גם כן ביחזקאל, החפץ אחפץ מות רשע נאם ה' אלהים הלוא בשובו מדרכיו ויחיה (יחזקאל יח, כג), ורצה בזה שאין הקדוש ברוך הוא חפץ שימית עצמו בסגופים משנים ותעניות רבות שמחליש גופו בעבודת ה' עד שהוא קרוב למיתה, אלא העקר להרבות בעסק התורה שהיא הנותנת חיים לאדם, שבאמת עקר התעניות והסגופים אינו אלא כדי להכניע החומר ויכנע לעבודתו יתברך, כמו שאמרו רבותינו ז"ל (ברכות לב, א), מלי כריסא זני בישא, אבל אין לך דבר שמזכך חמר האדם כמו עסק התורה, וכמו שאמרו באבות דרבי נתן פרק טז וזה לשונו, רבי שמעון בן אלעזר אומר אמשול לך משל למה הדבר דומה, יצר הרע דומה לברזל שהטלוהו בתוך האור, כל זמן שהוא בתוך האור עושים ממנו כל כלי שירצו, כך יצר הרע אין לו תקנה אלא בדברי תורה שהוא כאש בלבד, שנאמר, אם רעב שונאך האכילהו לחם, ואם צמא השקהו מים, כי גחלים אתה חותה על ראשו, וה' ישלם לך (משלי כה, כא-כב), אל תקרי ישלם לך אלא ישלים לך עד כאן, הרי מבואר שהתורה מתקן חמר האדם שיהיה נמשך אחר דעת התורה ואחר רצונו יתברך, שלא יהיה שליטה ליצר הרע באדם, ועל זה נאמר, כל דבר אשר יבא באש תעבירו באש וטהר (במדבר לא, כג), כי באמת אי אפשר לו לאדם לעמוד נגד יצרו שהוא אש, כמו שאמרו בגמרא (קדושין פא, א), חזי דאת נורא ואנא בשרא, ולכן אי אפשר להכניעו אלא באש של תורה שבזה נעשה כל גופו אש, ויכול לדחות אש דסטרא אחרא ממנו, ואדרבא כח התורה לתקן חמר האדם ולהעלותו למדרגת הנפש ממש כמו שכתבנו כמה פעמים, וכן הוא מבואר בספרי שם, וכך היה רבי סימאי אומר, כל הבריות שנבראו מן השמים נפשם וגופם מן השמים, וכל בריות שנבראו מן הארץ נפשם וגופם מן הארץ, חוץ מן האדם הזה שנפשו מן השמים וגופו מן הארץ, לפיכך עשה אדם תורה ועשה רצון אביו שבשמים הרי הוא כבריות של מעלה, שנאמר אני אמרתי אלקים אתם ובני עליון כלכם (תהלים פב, ו), לא עשה תורה ולא רצון אביו שבשמים, הרי הוא כבריות של מטה שנאמר, אכן כאדם תמותון (שם) עד כאן. והוא מבואר על פי הקדמות שכתבתי למעלה.